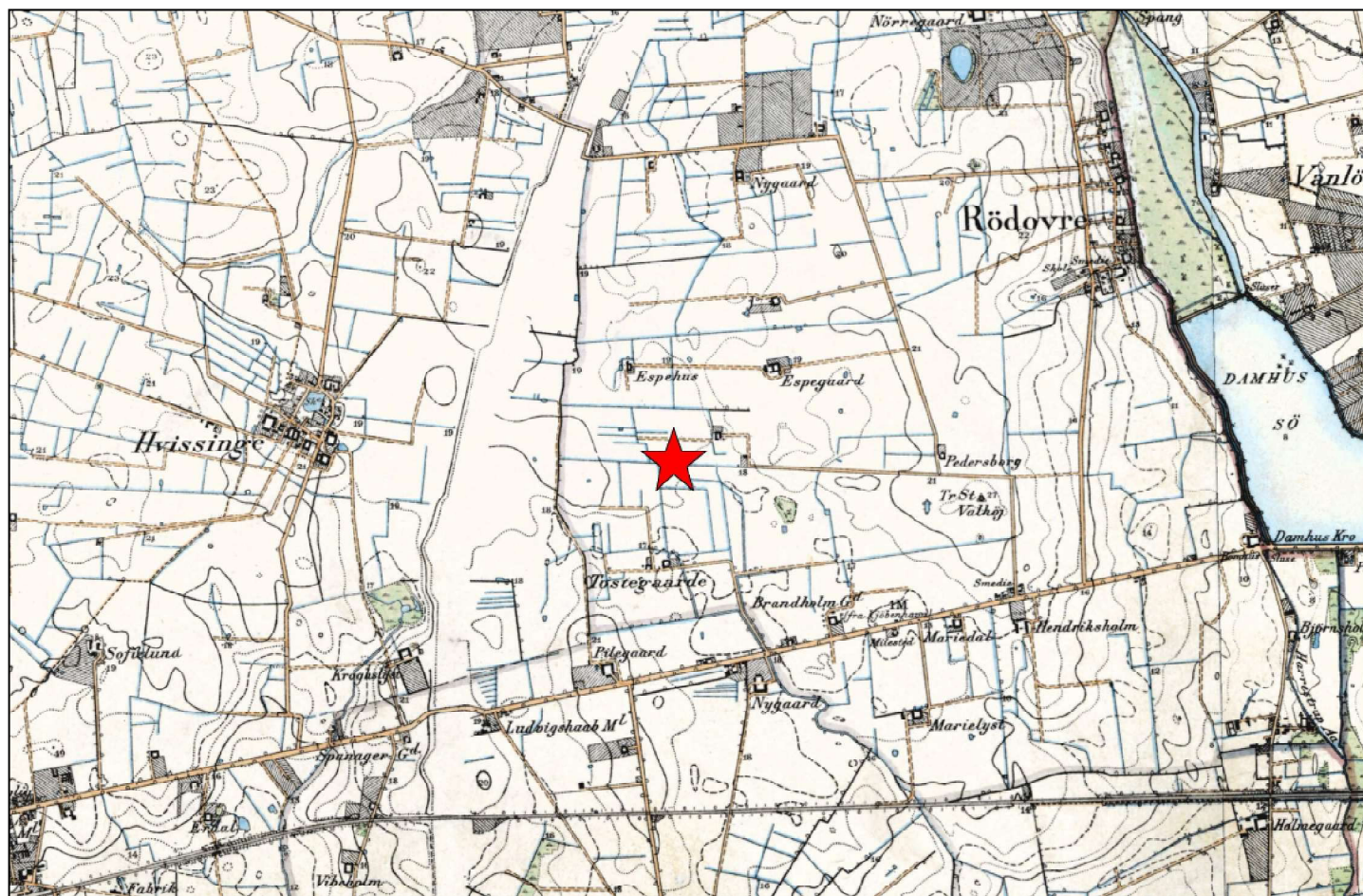

Espevang

TAK 1822 Rapport om de arkæologiske undersøgelser
i Espevangområdet forud for opførelse af en
daginstitution.

Af Lotte Reedtz Sparrevohn, arkæolog, Kroppedal Museum

Forsidefoto: Udgravningen er markeret på et ældre topografisk kort: De høje målebordsblade.

Indledning

I vinteren 2015 og foråret 2016 foretog Kroppedal Museum arkæologiske undersøgelser af Irmagrunden i Rødovre. Udgravningerne forud for det omfattende byggeri afslørede bopladser fra bronze- og jernalder. Det var derfor med stor interesse at Kroppedal Museum i sommeren 2017 modtog en henvendelse fra Rødovre Kommune om planerne for opførelse af en daginstitution. Daginstitutionen skal ligge på et hidtil ubebygget areal sydvest for værkstedscentret Espevangen, i umiddelbar nærhed af de arealer der tidligere er blevet arkæologisk udgravet.

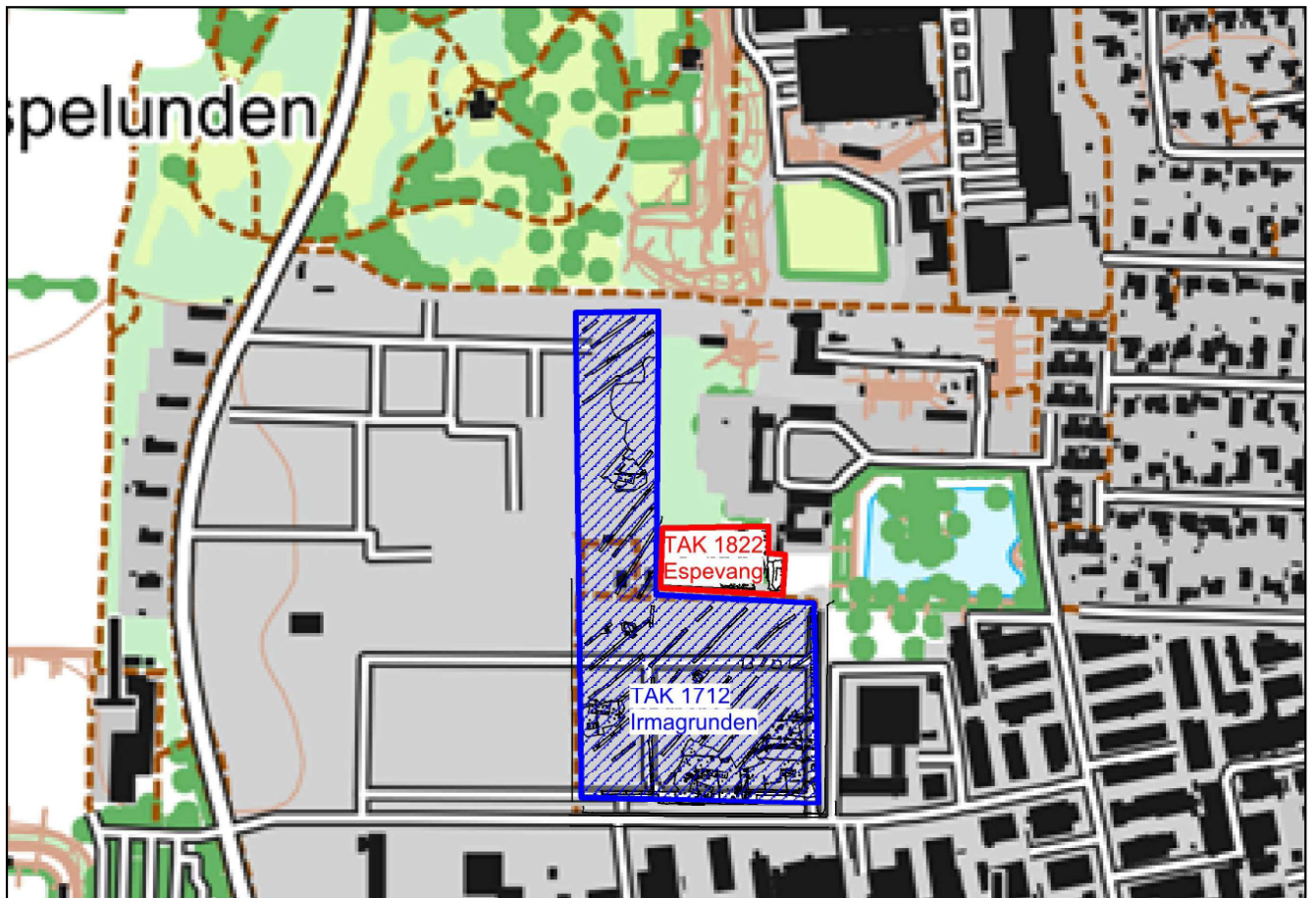
Kroppedal Museums ansvarsområde

Kort med placering af Espevang

En oldtidsfattig kommune

Der er kun fundet få og spredte spor af oldtiden i Rødovre Kommune. Før udgravningerne i Espevangområdet fandtes f.eks. ikke et eneste oldtidshus. Det har de seneste års arkæologiske udgravninger heldigvis ændret, og vi har nu fået et indblik i oldtidens liv i Rødovre som vi ikke kendte for ganske få år siden. Udgravningen af Espevang skal ses i forhold til udgravningen af Irmagrunden, da oldtidsminderne de to steder har forbindelse til hinanden.

Kort med markering af de områder der blev arkæologisk udgravet i 2015, 2016 og 2017. I 2015/2016 udgravedes "Irmagrunden" og i 2017 "Espevang".

Udgravningen

Den 22. august 2017 foretog Kroppedal Museum en arkæologisk prøvegravning af arealet. Det stod hurtigt klart, at der var oldtidsminder i jorden, og efterfølgende - i slutningen af oktober foretog museet derfor en egentlig udgravning.

Udgravningen fik journalnummer TAK 1822 og blev kaldt Espevang.

Udgravningen afdækkede bopladsspor fra yngre bronzealder eller ældre jernalder, bl.a. rester af tre huse og dele af et langt hegn.

Ved en almindelig arkæologisk udgravning er formålet at dokumentere fortidsminderne så omhyggeligt som overhovedet muligt, og i den proces ødelægges arkæologerne faktisk det de udgraver. Man kan kalde det en kontrolleret ødelæggelse, sat i værk for at undgå at fortidsminderne bliver ødelagt ved et uheld under et anlægsarbejde uden forudgående registrering. I særlige tilfælde laves der aftaler om at bevare fortidsminderne på stedet, altså at frede dem, og så må der hverken bygges eller foretages arkæologiske udgravninger. Rødovre Kommune inddrog museet i planerne for området i god tid før byggeriet skulle igangsættes, så arkæologerne havde tid til at afslutte udgravningerne før byggeriet gik i gang. Alle fortidsminderne blev udgravet, og ingen blev fredet.

Den egentlige udgravning, der fandt sted i efteråret 2017 var hårdt ramt af vand. Noget af udgravningsfeltet kom til at ligge under vand, og resten blev til mudder. Arkæologerne registrerer oldtidssporene for at sikre dem for eftertiden. I baggrunden ses det nye byggeri på området Irmagrunen.

År f./e. Kristus

Resultater fra udgravning

2000

Historisk tid

1000

Vikingetid

Jernalder
500 f. Kr.-850 e. Kr.

0

Yngre bronzealder eller
førromersk Jernalder
Fortidsminderne på EspevangBronzealder
1800-500 f. Kr.

1000

2000

Bondestenalder
4000-1800 f. Kr.

3000

4000

Resultaterne fra udgravningen

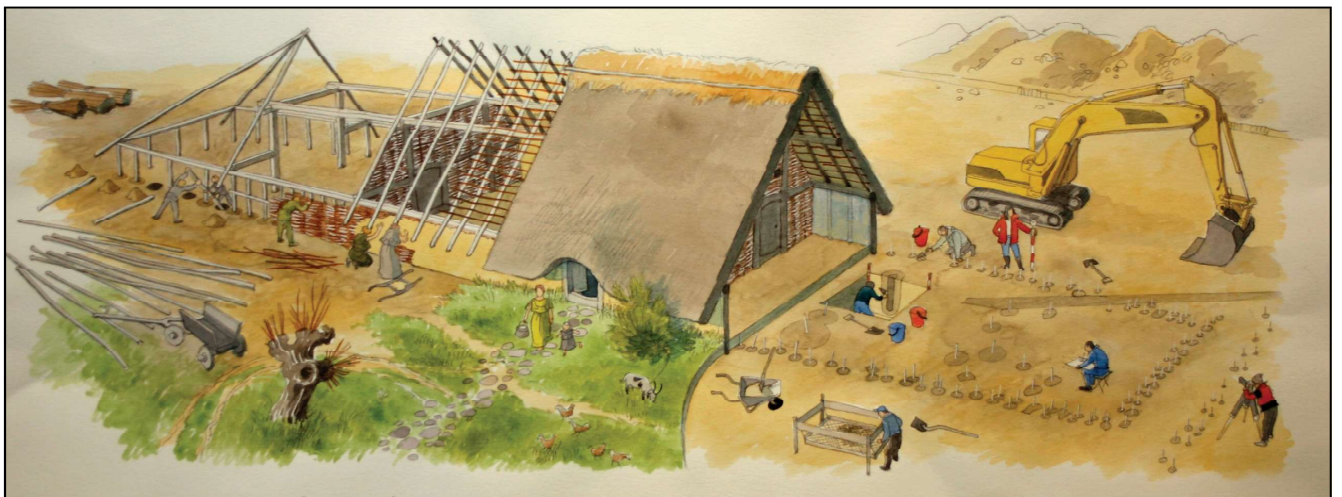
Der var tale om en meget lille udgravning. Hele arealet var ca. 3.000 m² stort, og heraf blev ca. 2.000 m² arkæologisk udgravet. Der blev fundet spor efter tre huskonstruktioner og dele af et langt hegn, samt lertagningsgruber, jordovne og en brønd. Desværre blev der ikke fundet genstande eller oldsager der kunne hjælpe til at foretage en nærmere datering, og det er kun muligt at datere oldtidssporene ret bredt til yngre bronzealder eller førromersk jernalder (perioden mellem 1.000 f. Kr - år 0).

Oldtidens huse

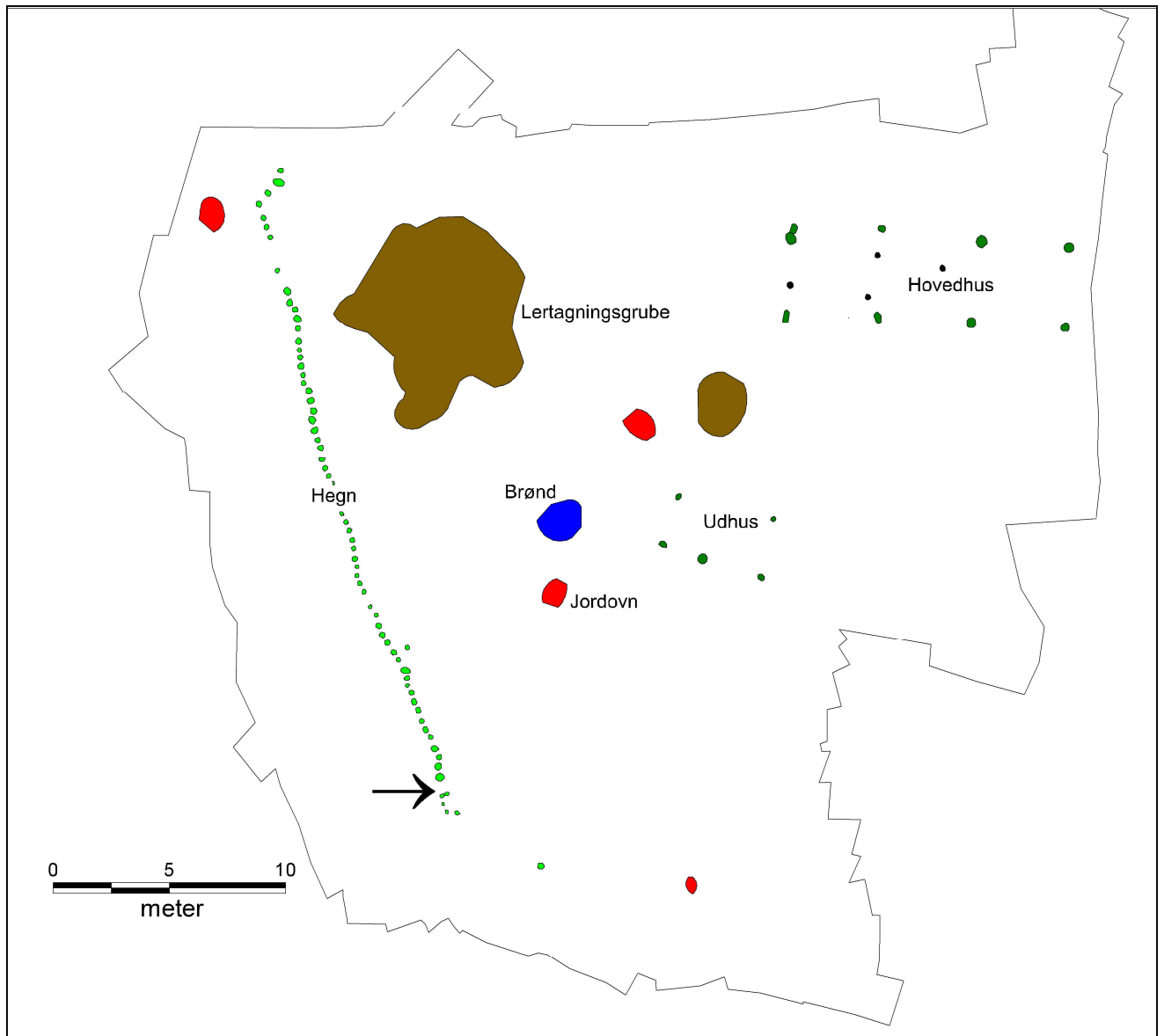
Langhuse fra bronze- og jernalder genfindes som to parallelle rækker af stolpehuller. Det er sporene efter de jordgravede stolper, der har båret tagkonstruktionen, og det er ofte det eneste der er bevaret af huset. I heldige tilfælde er der også bevarede spor efter væggen, så det er muligt at sige mere om husets konstruktion og størrelse. Man ændrede langsomt byggeskik i løbet af oldtiden, og langhusene kan ind imellem dateres typologisk på denne baggrund, ved at måle på afstanden mellem de tagbærende stolper. I nogle tilfælde er det muligt at bruge kulstof 14 til at datere husene, hvis der er fundet forkullet organisk materiale. Det findes typisk i stolpehullet, hvor det er røget ned når selve stolpen enten er hevet op eller rådnet bort. Selve træstolpen er kun uhyre sjældent bevaret i et hus fra oldtiden, tilbage er kun sporet efter nedgravningen til stolpen.

Foto af et hus fra udgravningen af Irmagrunden i 2016. Huset er i store træk magen til hus 1 fra Espevang. De jordgravede stolper i hustomten, der aftegner sig som mørke nedgravninger mod den lysere råjord, er markeret med landmålerstokke.

En tegning af en jernaldergård i tre faser: Under opførelse – i brug – og under udgravning 2000 år senere. © Charlotte Clante.

Espevang-udgravningen og de væsentlige fortidsminder. I den sydlige ende af hegnet er der en åbning. De andre ophold der kan ses i hegnet er tilfældige, og skyldes dårlig bevaring.

Husene på Espevang

I det nordøstlige hjørne af udgravningsfeltet fremkom sporene efter et treskibet hus (hus 1), der har bestået af fire par tagbærende stolper. Der var ikke bevaret spor efter væggen og gavlen, men typisk er den placeret 1,5 meter fra de tagbærende stolper, og i så fald har hus 1 været ca. 15 meter langt og 7 meter bredt. Det har uden tvivl været et beboelseshus, hvor familien har boet, sandsynligvis med gårdens dyr i den ene ende af huset. Huset er forholdsvis bredt, set i forhold til andre kendte huse fra oldtiden, og det tyder på at dette hus hører hjemme i slutningen af bronzealder eller begyndelsen af førromersk jernalder, formentlig i århundrederne omkring 500 f. Kr. Oveni hus 1 fandtes sporene efter et andet treskibet langhus, der har været mindre, og smallere. Men det var så dårligt bevaret at det ikke kan dateres, og vi kan kun sige at det ikke kan have ligget på stedet samtidig med hus 1. Lidt syd for hus 1 fandtes sporene efter et mindre udhus (hus 3), formentlig et halvtag med åbningen vendt mod hus 1. Udhuset kan ikke dateres, men det er nærliggende at tro at det har været samtidigt med hus 1.

Brønden fra Espevang blev ikke fotograferet. Men den har lignet en brønd fra Irmagrunden, som ses på fotoet. Brønden registreres efter at halvdelen af den er fjernet, så det i profilen er muligt at se hvor bred og dyb den er.

Brønde og gruber

Lige ved siden af hus 3 fandtes sporene efter en tragtformet brønd. I nærheden af husene fandtes endvidere sporene efter nogle store nedgravninger, eller gruber som arkæologerne kalder dem. Formentlig var det der, man gravede ned efter ler til lerklining af husene, og bagefter blev hullerne fyldt op med affald. I den ene grube fandtes dele af et ødelagt lerkar. Der har været tale om et stort, og tykt forrådskar, men der blev kun fundet nogle få skår fra det, og det kan ikke dateres nærmere.

Derudover fandtes rester af fire jordovne med indhold af ildskørnede sten og trækul. Det har været udendørs ildsteder/ovne, hvor man har tilberedt mad, varmet vand og lignende.

Hegnet

Den største overraskelse på udgravningen var fundet af et mindst 30 meter langt hegn, der har løbet vest for husene. Det er sjældent arkæologerne finder spor efter hegn på den københavnske vestegn, hvor de ofte er pløjet væk. Hegnet har bestået af tætstillede, jordgravede træstolper, og det kunne se ud som om at der har været en lille åbning på ca. 70 cm i den sydlige ende. Desværre var det ikke muligt at gøre udgravningsfeltet større, og det er derfor ikke afklaret om hegnet fortsætter videre i nordlig retning. Eller om det er drejet i østlig retning og har omkranset bopladsen. Det er derfor uvist om det er et toftehegn, der har afgrænset gårdens område, eller om det måske er en lille del af et langt større palisadehegn? Der blev ikke fundet spor efter hegnet på udgravningen af Irmagrunden, så formentlig fortsætter det ikke i sydlig retning.

Desværre er der ikke noget trækul fra hegnet, som man kunne bruge til en kulstof 14 datering, og vi kan ikke datere det. Derfor er det heller ikke muligt at afgøre om hegnet og husene er samtidige, og vi mangler vigtig viden om hegnet. Derfor har arkæologerne en bøn:

Hvis de store træer, som nu står nord for byggeområdet nogensinde skal fældes vil det kunne give mulighed for en lille arkæologisk undersøgelse, hvor yderligere spor af hegnet kunne eftersøges. Samtidig kunne man håbe på at finde trækul til en datering.

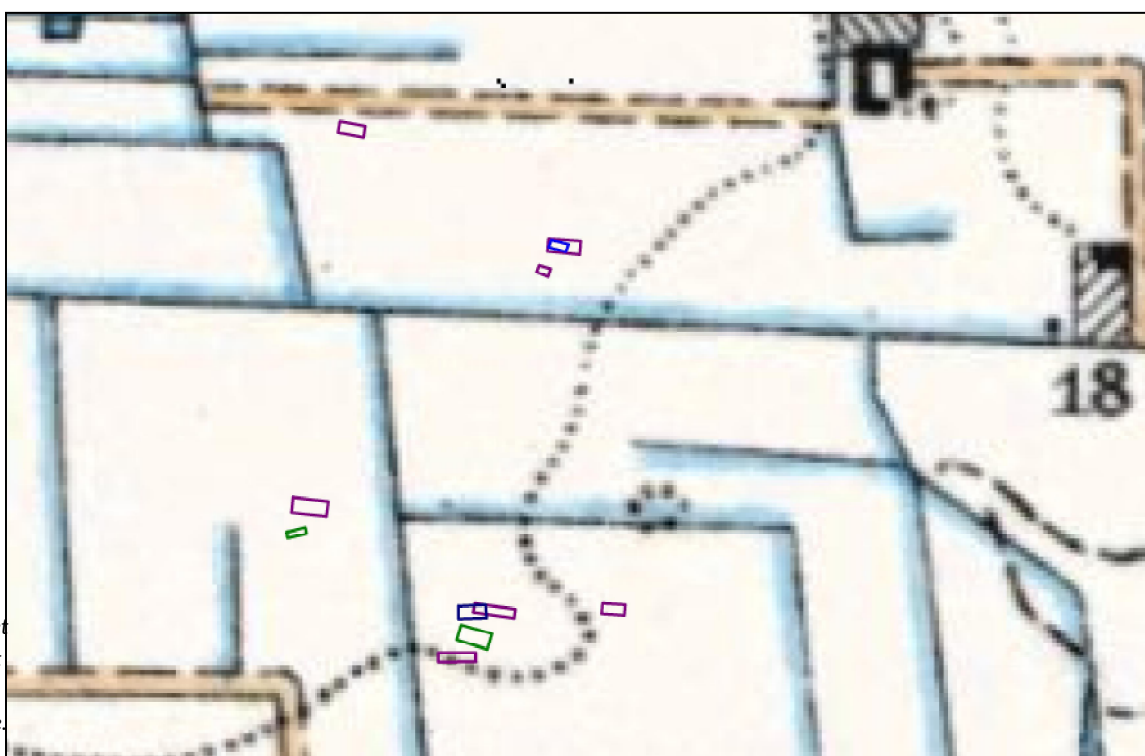
Stolpehullerne i hegnet er markeret med en træpind.

Bopladserne i Espevangområdet

Den lille udgravning af Espevang har afdækket dele af et bopladsområde med en gård fra slutningen af yngre bronzealder eller begyndelsen af førromersk jernalder. Vi kan derfor på nuværende tidspunkt sige - med den samlede viden vi har fra udgravningerne på Irmagrunden og Espevang - at der har ligget huse i området siden begyndelsen af yngre bronzealder omkring 1000-900 f. Kr. til den ældre jernalder omkring år 0. I denne periode har der været bygget mindst 7 langhuse der har været anvendt som beboelseshuse på bondegårdene. Gårdene har ikke stået der samtidig. Et enkelt hus antages at have haft en levetid mellem 30-50 år før de jordgravede stolper var rådnet op. Herefter var det nødvendigt at udskifte stolperne eller bygge et nyt hus. De syv huse er formentlig spor efter en enkelt eller måske to gårde der er flyttet rundt i landskabet gennem flere hundrede år.

Sammenfatning

Udgravningen af Espevang har givet endnu et sjældent indblik i Rødovres fortid. Rødovre blev ellers tidligt udbygget og der er i dag kun få områder tilbage, hvor man kan gøre sig forhåbninger om at fange enkelte glimt af forhistorien. Udgravningen ved Espevang har givet et lille indblik i den bebyggelse der har været i bronzealderen og i førromersk jernalder.

Oldtidshuse fra udgravningerne af Irmagrunden og Espevang er markeret med rektangler på et gammelt kort - De høje målebordsblade.

Udgravningsfakta

Udgravningen fandt sted i to omgange. Først foretoges en prøvegravning, hvor der med en gravemaskine trækkes lange søgegrøfter systematisk over arealet. På den måde kan evt. fortidsminder afgrænses. Ved Espevang udpegede arkæologerne på baggrund af prøvegravningen et område med væsentlige fortidsminder til egentlig udgravning.

Undersøgelserne fandt sted den 22. august 2017, og igen mellem den 23. oktober og 3. november 2017.

I udgravningerne deltog arkæologerne museumsinspektør Susan Pallesen og museumsinspektør Jonas Sigurdsson, samt museumstekniker Jan Poulsen fra Kroppedal Museum, og arkæologerne Lena Diana Tranekjær og Morten Henneberg Knudsen.

Joan Olsen, Kroppedal Museum har soldet jordprøverne fra udgravningen.

Muldjorden blev afgravet med gravemaskine af Arne Madsen, eget firma med en gravemaskine på bælte og påmonteret en 2 meter bred rabatskovl.

Alle foto Kroppedal Museum.

Kroppedal Museums j. nr.: TAK1822

Slots- og Kulturstyrelsens j.nr: 17/06289

Sted- og lokalitetsnummer: 020308 – 27

Sted: Espevang. Matrikel 11 gc. Rødovre By, Rødovre. Rødovre sogn. Sokkelund herred. Københavns amt.

Jan Poulsen fra Kroppedal Museum foretager GPS-opmåling af udgravningen mens arkæologerne Lena og Morten kigger til.

